

### **Список використаних джерел:**

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
2. Рішення Конституційного Суду України (Другий сенат) у справі за конституційною скаргою Плескача В'ячеслава Юрійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини третьої статті 307, частини третьої статті 309 Кримінального процесуального кодексу України від 17 червня 2020 року 4-р(II)/2020. URL : <https://законодавство.com/download/rishennya-konstitutsijnogo-sudu-ukrajinirii-2020-82692.html>
3. Чернушенко Є. А. Апеляційне оскарження в цивільному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2004. 22 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1308/Чернушенко.pdf?sequence=&isAllowed=y>
4. Бобечко Н. Р. Апеляційне та касаційне провадження у кримінальному судочинстві України : дис. ... д-ра юрид.наук: 12.00.09 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2016. 498 с. URL: [https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/Dusertacija\\_Bobechko.pdf](https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/Dusertacija_Bobechko.pdf)

**Ключові слова:** апеляційне провадження, інститут апеляційного оскарження, оскарження, перегляд судового рішення, апеляційна скарга.

**Key words:** appellate proceedings, institute of appellate appeal, appeal, review of court decision, appeal.

### **ПУШКАР СЕРГІЙ ІВАНОВИЧ**

*Національний університет «Одеська юридична академія»,  
аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів  
та адвокатури, виконавчий директор з правового забезпечення  
ДП «НАЕК «Енергоатом»*

## **НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СУДДІ ТА СУДОВОЇ ВЛАДИ ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ**

Відповідно до міжнародно-правових стандартів в Україні незалежність судді гарантується Конституцією (частина перша статті 126). Вплив на суддю у будь-який спосіб забороняється (частина друга статті 126 Конституції України). Також у частині першій статті 129 Основного Закону України вказано, що суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права.

В.В. Городовенко зазначає, що інституційна незалежність судової влади імпліцитно втілена на рівні тексту Конституції України, крім наведених вище норм, також у частині першій статті 6 (державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову), частині першій, другій статті 8 (в Україні визнається і діє

принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй) частині першій, другій статті 55 (права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб), частині першій, третій статті 124 (правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення), частинах четвертій та п'ятій статті 126 (суддю не може бути притягнуто до відповідальності за ухвалене ним судове рішення, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку. Суддя обіймає посаду безстроково), а також у частинах шостій та сьомій цієї статті, де наведено вичерпний перелік конституційних підстав для звільнення судді з посади й припинення його повноважень.

Крім того, зміст статей 128, 129-1, 130, 130-1, 131 Основного Закону України дає науковцю підстави для висновку, що інституційна незалежність судової влади також гарантується визначеними на конституційному рівні незалежною процедурою призначення судді на посаду, обов'язковістю судового рішення, забезпеченням належного матеріального утримання суддів та фінансуванням судової системи, незалежними механізмами добору суддів та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності, самостійністю суддівського самоврядування та врядування [1, с. 86].

В цілому погоджуючись із наведеними тезами, вважаємо необхідним зазначити, що незалежність судової влади на конституційному рівні у відповідності з європейськими стандартами гарантується також діяльністю незалежного від законодавчої та виконавчої влади державного органу – Вищої ради правосуддя. Вказаний орган судової влади, хоча й належить до самостійної системи органів суддівського врядування, проте, на наше переконання, потребує окремого акценту як самостійний елемент гарантій суддівської незалежності.

Наведені конституційні гарантії незалежності судової влади конкретизуються на законодавчому рівні – у першу чергу, в Законі України «Про судоустрій і статус суддів», більшість статей якого тією чи іншою мірою дотичні до принципу незалежності суддів, крім того, цьому питанню окремо присвячена стаття 6 Закону. Також можна згадати процесуальні кодекси (зокрема, положення щодо процедури розгляду справи, правил оцінки доказів судом), Закон України «Про Вищу раду правосуддя», Закони України «Про Державний бюджет України», якими щороку передбачаються видатки на забезпечення діяльності органів судової влади тощо.

У Висновку № 1 (2001) про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів [2] КРЕС на підставі відповідей держав на опитування та опрацьованих документів підкреслила, що найважливіше значення має не удосконалення принципів і, тим більше,

не гармонізація інституцій, а повна реалізація тих принципів, що вже були розроблені (пункти 6, 73).

Вказане зауваження є надзвичайно актуальним для сучасного періоду розвитку України, воно в цілому підтримується у правовій доктрині та нами.

Наприклад, Ф.В. Веніславський зауважує, що створена на сьогодні в Україні нормативна основа конституційно-правового механізму гарантування незалежності судової влади України загалом є достатньою для його ефективного функціонування. Проте, окрім детальної правової регламентації забезпечення незалежності суду потребує злагоджених рішень та дій цілої системи органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства [3, с. 4–5].

Маємо наголосити, що суддя, якому надано право іменем держави вирішувати спори, які виникають у суспільстві, повинен мати можливість робити це вільно від втручання законодавчої і виконавчої влади, взагалі без будь-яких примусів, впливів, спонук або втручань.

Те, що незалежність судової влади є необхідною засадою цивілізованого суспільства, реальне забезпечення якої у свою чергу є обов'язковою умовою побудови правової демократичної держави – в сучасному світі є аксіомою, яка не потребує жодної додаткової аргументації.

Незалежність судової влади є дуже широким, всеохоплюючим поняттям, дослідженню якого (його системи, структури, складових, передумов, чинників, а так само, співвідношення із суміжними поняттями самостійності, неупередженості, справедливості тощо) присвячено багато окремих наукових досліджень. Беручи за основу найважливіші міжнародні документи та практику ЄСПЛ, важливо висвітлити сутність цього поняття, його основоположний зміст та значення у правовій державі для подальшого зосередження на питаннях практичної реалізації в Україні напрацьованих європейських стандартів у цій сфері.

Отже, незалежний суд, право на який гарантовано статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ми вважаємо правильним визначати як певний правовий стан, статус судді під час здійснення правосуддя, наявність якого обумовлена зовнішніми і внутрішніми чинниками.

На наше переконання тлумачення незалежності суддів, викладене у Коментарях до Бангалорських принципів поведінки суддів [4, с. 41–42], є більш обґрунтованим, ніж поширене тлумачення незалежності судді як його незалежність «всередині системи». Незалежність судової влади ми розглядаємо як явище, обумовлене внутрішніми та зовнішніми чинниками.

Внутрішній аспект незалежного суду може мати багато складників, але, в першу чергу, він ґрунтується на моральних устоях та етичних нормах конкретної людини – судді. Тут поняття незалежності дуже тісно переплітається із такими категоріями як неупередженість, безсторонність та справедливість, позначаючи у кінцевому результаті певний спосіб мислення. Адже очевидно, що одні і ті самі обставини

кожна людина сприймає індивідуально, через призму власних уявлень про світ. Конкретні чинники, які хтось залишить поза увагою (наприклад, висловлювання, коментарі колег, публікації тощо), для іншого можуть мати визначальний вплив на формування ставлення до певної людини чи певної ситуації, тому відсутність моральної зрілості особи, які здійснює правосуддя, може звести нанівець конституційно та законодавчо закріплені гарантії незалежності судді.

Підкреслимо, що внутрішня незалежність в описаному вище контексті – це власний обов'язок кожного носія судової влади – судді, який походить із морально-етичних якостей конкретної особи і обумовлює відповідні результати його діяльності. Зовнішнім чинником, який забезпечує розгляд та вирішення справи незалежним суддею, є незалежність судової влади як одна із основних цінностей сучасної демократичної держави, як ознака відносин судді (конкретного носія судової влади під час здійснення своїх посадових обов'язків) із будь-якими суб'єктами.

Незалежність судової влади у цьому аспекті базується на інституційних та функціональних механізмах, які здатні гарантувати реальність незалежності та її сприйняття. Такі механізми – стандарти незалежності судової влади – сформовані на міжнародному рівні і належним чином втілені у законодавстві України. Реалізація вказаних стандартів є можливою лише за умови додержання в суспільстві гарантій незалежності суддів та забезпечується також діяльністю спеціально створених для цього органів суддівського врядування і самоврядування.

Метою діяльності спеціально створених органів суддівського врядування і самоврядування є створення в межах своїх повноважень реальної можливості судді ухвалювати рішення у справі виключно на підставі норм законодавства, керуючись внутрішнім переконанням за результатами власної оцінки доказів.

Незалежність судді – це не привілей його посади. Це право і обов'язок. Внутрішня незалежність судді – це обов'язок приймати безсторонні рішення згідно з власною оцінкою фактів і знанням права. Зовнішня незалежність (незалежність судової влади) це надання судді можливості виконати вказаний обов'язок, тобто здійснювати правосуддя без будь-яких обмежень, впливів та примусів. Зовнішню незалежність забезпечує створений державою механізм, головна роль в якому, відповідно до сучасних європейських стандартів, відводиться незалежному органу судового врядування – судовій раді.

### ***Список використаних джерел:***

1. Городовенко В. В. Інституційна незалежність судової гілки влади в Україні: конституційно-правовий аспект // Вісник Конституційного Суду України № 1/2021. С. 81–92.
2. Висновок № 1 Консультативної ради європейських суддів для Комітету міністрів Ради Європи про стандарти незалежності судових органів та

незмінюваність суддів від 1 січня 2001 року. [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_a52](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a52)

3. Веніславський Ф. В. Незалежність судової влади в аспекті європейської інтеграції України / Ф. В. Веніславський // Україна і Європейський Союз: шлях до сталого розвитку : зб. наук. ст. за матеріалами I наук. практ. конф. з європ. права, м. Харків, 24 квіт. 2018 р. – Харків, 2018. – С. 3–8.
4. Коментарі щодо Бангалорських принципів поведінки суддів. 199 с. // <http://rsu.gov.ua/uploads/article/komentari-bangalorski-9818bfb11.pdf>

**Ключові слова:** судова влада, судова реформа, незалежність суду, незалежність суддів.

**Key words:** judiciary, judicial reform, judicial independence, independence of the judge.

### **ЦІСЕЛЬСЬКИЙ ОЛЕГ ВОЛОДИМИРОВИЧ**

*Національний університет «Одеська юридична академія»,  
аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури*

## **СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ**

Попри тривалі спори щодо доцільності існування господарських судів, їх значущість для держави є безумовною, адже саме вони гарантують вільну ініціативу і свободу підприємництва, мінімальне державне втручання в економічні процеси, обмеження монополізму, заохочення конкуренції та захист інтересів споживача, що, у свою чергу, сприяє зміцненню та розвитку економічної спроможності держави.

За тридцять один рік свого існування господарські суди зарекомендували себе як ланка, що найбільше відповідає принципам професійного судочинства: близько 80 % справ, розглянутих судами першої інстанції, не оскаржуються до вищестоящої інстанції, і лише 3,6–3,7 % рішень скасовано чи змінено [1].

Подібні показники не є випадковістю, а є результатом кропіткої роботи суддів протягом тривалих років. До прикладу, у 2015 р. рівень довіри українців до господарських судів становив 61,3 %, тоді як до судів загальної юрисдикції – лише 45,2 %, а до адміністративних судів – 56,7 % [2]. У 2021 р. ці суди отримали 2,59 балів з 5 можливих за системою оцінювання рівня довіри до судової системи (судовий індекс). Відзначимо, що загальні та адміністративні суди отримали лише 2,47 та 2,42 балів відповідно [3].

Підтвердженням ефективності організації та діяльності цієї ланки судів також можуть виступати високі показники ефективності розгляду звернень. Цей показник було запропоновано Європейською комісією з питань ефективності правосуддя. Він розраховується шляхом поділу кількості розглянутих справ і матеріалів за звітний період на кількість